

UNGE MED ORDBLINDHED PÅ ERHVERVSUDDANNELSER

OKTOBER 2020, KØBENHAVN

INDHOLD

1. PROJEKTETS FORMÅL	s. 3
2. HOVEDPINTER	s. 4
3. METODE	s. 5
4. INDSIGTER OG ANBEFALINGER	s. 11
5. OPSUMMERING OG TEMAER TIL DEBAT	s. 35
7. ETIK OG RETTIGHEDER	s. 37

PROJEKTETS FORMÅL

At skabe viden om unges oplevelse af deres ordblindhed og deres motivationer og barrierer ift. at gennemføre en erhvervsuddannelse – og at bidrage til refleksion og debat om, hvordan vi hjælper flere unge med ordblindhed til at gennemføre en erhvervsuddannelse

Hovedpointer

For at flere unge med ordblindhed gennemfører og kommer bedst muligt gennem erhvervsuddannelsen, viser undersøgelsen, at de unge skal guides til at vælge uddannelse ud fra lyst og motivation, de skal hjælpes godt fra start, de skal støttes i at acceptere og håndtere deres ordblindhed (både fagligt, socialt og personligt) – og rammerne for læring skal være de rette.

Indsigt 1: De unge har følt sig dumme og ikke skolestærke – en følelse der præger deres uddannelsesvalg: I et skolesystem der i høj grad er bundet op på bøger og skriftlige formater, har de unge følt sig dumme, oversete, misforståede og uden forventninger til deres evner og indsats. Erfaringer de unge har med sig, når de skal træffe et valg om deres videre uddannelsesforløb. Mange af de unge ser erhvervsskolen som det oplagte valg, fordi de opfatter erhvervsskolen som en praktisk uddannelse og af lavere niveau end andre ungdomsuddannelser.

- Det betyder, at der allerede i valget af erhvervsuddannelsen ligger en barriere for gennemførelse af uddannelsen – fordi valget har været præget af misforståelser om både ordblindhed og erhvervsuddannelsen, og derfor ikke altid er det rette for den unge.

Indsigt 2: De unge møder en brat overgang til voksenlivet på erhvervsskolen – her er ordblindheden en ekstra udfordring: Erhvervsuddannelsen markerer for mange af de unge muligheden for en ny start både fagligt og socialt. Men de unge er unge mennesker på vej ud i livet, og erhvervsuddannelsen er en brat og til tider overvældende overgang til voksenlivet. Her bliver ordblindheden en ekstra udfordring, som kan spænde ben for de unge undervejs i uddannelsen. Det gælder f.eks. fagligt ift. ekstra tid på lektier og ift. at integrere hjælpemidler i hverdagen samt socialt ift. skift mellem forskellige skole- og praktikforløb. En "allieret" (f.eks. en anden med ordblindhed, en klassekammerat eller en underviser) kan være afgørende for de unges trivsel og gennemførelse.

- Det betyder, at kombinationen af udfordringer for nogle af de unge bliver for overvældende og svær at håndtere, og kan være en årsag til, at de vælger at stoppe på uddannelsen.

Indsigt 3: En positiv ordblindetest udløser støtte og afklaring, men et virvar af nye, svære følelser opstår: De unge oplever ofte afklaring og lettelse, når de får et positivt testresultat. Men resultatet medfører også ofte et virvar af frustrationer og nye svære følelser. Her oplever både fagpersoner og de unge selv, at IT-pakken og SPS-støttetimer er en støtte, og at det er afgørende, at de får støtten tidligt. Men bevillingen af IT-pakke og SPS-støtte er ikke nok i sig selv. For at de unge er klædt bedst mulig på til deres uddannelse, skal hjælpemidler aktivt bringes i spil i uddannelsen, og de unge skal støttes i at komme overens med og lære at håndtere deres ordblindhed.

- Det betyder, at det er afgørende, at de unge får støtte fra skolestart på erhvervsuddannelsen og at SPS-støttetimer og IT-pakker aktivt bringes i spil. Ordblindheden er et vilkår i de unges tilværelse, og her har de unge brug for praktisk, faglig og personlig støtte.

Indsigt 4: Der sker et gennembrud, når de unge præsenteres for individuelle strategier, mestrer egen læring og rammerne er de rette: Flere af de unge har udviklet forskellige strategier (bevidst eller ubevidst) for, hvordan de bedst muligt tilegner sig ny viden og nye færdigheder. Men flere oplever, at det ikke er altid, at deres strategier "tæller" som læring eller, at deres strategier eller hjælpemidler fungerer i undervisningen. Andre har endnu ikke fundet frem til alternative måder at tilegne sig viden på. Der sker et gennembrud, når de unge finder ud af, hvordan netop de lærer bedst muligt og kan overføre strategierne til deres uddannelse. Her oplever de unge at få mere selvtillid, og at de kan deltage aktivt i undervisningen.

- Det betyder, at hvis gennembruddet ikke sker, så oplever mange af de unge at kæmpe med for meget og kulminationen af udfordringer (fagligt, personligt og/eller socialt) kan betyde, at de stopper på erhvervsuddannelsen.

METODE

VI HAR UDFØRT DYBDEINTERVIEW I HELE LANDET OG MØDT 24 UNGE MED ORDBLINDHED, 12 FAGPERSONER, 10 FORÆLDRE OG 6 INTERESSETER

Vi har udført 52 dybdeinterview i hele landet, hvor vi har talt med:

- 24 unge (mellem 15 og 25 år) med ordblindhed:
 - 16 er i gang med en erhvervsuddannelse
 - 8 er stoppet på en erhvervsuddannelse
 - 14 unge er EUD-studerende og 10 er EUX-studerende
- 12 fagpersoner på erhvervsskoler (10 SPS- og læse/skrive-vejledere, 1 ordblindeunderviser og 1 kvalitetschef).
- 10 forældre til unge med ordblindhed, som er i gang med eller stoppet på en erhvervsuddannelse.
- 6 interessenter på området – med ekspertise inden for enten ordblindhed eller erhvervsuddannelser.

Undersøgelsen har haft fokus på at rekruttere unge med ordblindhed, hvor der eksempelvis er ordblindhed i familien, sociale/økonomiske/familiære udfordringer i familien, eller hvor den unge selv har oplevet udfordringer som angst, depression etc.

VI HAR MØDT INFORMANTERNE I DERES HJEM, PÅ DERES ARBEJDSPLADS ELLER PÅ ERHVERSSKOLERNE – OG FÅET INDBLIK I HVERDAGEN, OPLEVELSEN AF ORDBLINDHED SAMT MOTIVATIONER OG BARRIERER IFT. AT GENNEMFØRE EN ERHVERVSUDDANNELSE

Dybdeinterview på 1-2 timer er grundstenen i vores arbejde, og vi har mødt de unge i deres hjem eller på deres skole, forældrene i deres hjem og fagpersonerne og interessenterne på deres arbejdsplads. Vi har her opnået viden om de unges hverdag, udfordringer og muligheder i forbindelse med en erhvervsuddannelse samt de unges drivkræfter og barrierer ift. til at gennemføre en erhvervsuddannelse – set ud fra både fagpersoners, interessenters, forældres og de unges perspektiv.

Observationer ude på erhvervsskolerne har givet os et indblik i, hvordan hverdagen og undervisningen ser ud på erhvervsuddannelserne – hvor vi både har deltaget i holdundervisning og været til stede ude i værkstederne.

Grundet COVID-19 blev vi nødt til at afholde 10 af de planlagte interview online.

Øv. tv. ses et billede fra værkstedet på mureruddannelsen. Øv. th. viser Michelle, hvilke hjælpemidler hun bruger i sin hverdag. Ned. tv. ses et billede fra et besøg ude på en af unges praktiksteder. Ned. th. ses et billede fra observationer under en holdundervisning ude på en erhvervsskole.

TEGNEØVELSER MED DE UNGE HAR GIVET OS INDBLIK I DERES FORVENTNINGER TIL OG OPLEVELSER MED OPSTARTEN PÅ ERHVERVSUDDANNELSEN SAMT DERES DRØMME FOR FREMTIDEN

Tegneøvelser med de unge, har givet dem mulighed for at udtrykke sig på andre måder end via det talte ord. Vi har i den ene tegneøvelse bedt de unge om at tegne og/eller sætte farver på deres tanker, forhåbninger og bekymringer i forbindelse med ansøgning og opstart på erhvervsuddannelsen – samt hvordan de oplever uddannelsen i dag.

Vi bad også de unge om at tegne og/eller sætte farver på, hvordan de forestiller sig deres fremtid om ca. 7-10 år. Tegningerne har givet os indsigt i, hvad de unge drømmer om, og hvordan de ser, at de kan opnå deres drømme.

Øv. tv. har Jasper tegnet sin fremtidige familie, hus og hund, og at han har startet sit eget automekanikerværksted. Øv. th. har Daniel tegnet en ø med blomster på. Den symboliserer fred og ro, og at Daniel tænker på fremtiden som noget godt. Ned. tv. har Anton tegnet sin start på erhvervsuddannelsen, hvor spørgsmålstegnet viser, at det er en helt ny verden, hvor han overvejede, om han kunne klare det med sin ordblindhed. Huset med en bog og en sav viser produktet, Anton er ved at skabe. Og så er det lidt overskyet, fordi han er ikke helt igennem uddannelsen endnu. Ned. th. har Troels tegnet sig selv i sin egen "biks" – hvor kunderne står i kø. Han drømmer om at være chef i Intersport.

"SOSU er sort. Det var dårlige følelser, jeg havde både socialt og fagligt og personligt. Da jeg dropper ud af SOSU, har jeg stress, så det er gået for langt. Man håbede på, at man kunne fortsætte, men jeg skulle nok været droppet ud før... Jeg er glad for at gå i skole nu (ordblinde-HF). Der er ting, jeg er blevet bedre til. Jeg er generelt glad for at gå i skole og lære ting... Jeg føler mig ikke presset nu. Jeg har tegnet en sort streg, fordi det er ikke nemt hele tiden, der er stadig dage, der er svære og træls. Men generelt er det en god ting at gå på HF."

Laura,

Stoppet på en erhvervsuddannelse

Laura har sat farver på sin oplevelse fra da hun startede på erhvervsuddannelsen – hvor hun endte med at stoppe – til i dag hvor hun går på en ordblinde-HF.

"Det er en glad familie, som har en lille baby, og så er der mig og min fremtidige mand. Jeg skal lige finde ham. Jeg ser billedet ud fra 10 år cirka. Så har vi en hund. Jeg kan godt lide hunde... Så er der en sol og en lys sky og en mørk sky, fordi der gerne må være gode og dårlige dage. Og så bump på vejen... Fordi der må gerne være bump på vejen. Det synes jeg er vigtigt, fordi så udvikler man sig som person ift., at man lærer helt vildt meget om sig selv, hvis der er bump på vejen"

**Signe,
EUX-studerende**

Signe har tegnet drømmen om at have en familie – men hun har også tegnet både lyse og mørke skyer, og "bump" på vejen, for at vise, at alt ikke behøver at være godt hele tiden.

INDSIGT 1

DE UNGE HAR FØLT SIG DUMME OG IKKE SKOLESTÆRKE – EN FØLELSE DER PRÆGER DERES UDDANNELSESVALG

DE UNGE HAR FØLT SIG DUMME OG IKKE SKOLESTÆRKE – EN FØLELSE DER PRÆGER DERES UDDANNELSESVALG

-
- Der er blandt fagpersoner og interessenter klar enighed om, at ordblindhed ikke betyder, at man er dum eller uintelligent – noget de har stærkt fokus på at slå fast i deres arbejde.
 - Men i et skolesystem, der i høj grad er bundet op på bøger og skriftlige formater, har de unge følt sig dumme, bagud, oversete, anderledes, misforstået og uden forventninger til deres evner og indsats. De har oplevet at blive sat bagest i klassen med en tegneserie eller en billedbog, at blive kaldt dum og doven af en lærer eller at blive mobbet af andre elever.
 - Erfaringerne fra folkeskolen sidder dybt i de unge, og mange bærer videre på følelsen af at være dum eller bagud. Når de nærmer sig afslutningen af grundskolen og skal træffe et valg om deres videre uddannelsesforløb, står de altså med en oplevelse af ikke at være skolestærke.
 - Mange af de unge ser erhvervsskolen som det oplagte – og nogle gange eneste – valg, baseret på en antagelse om, at erhvervsskolen er en praktisk uddannelse uden så mange bøger og 'nemmere' at klare sig igennem end andre ungdomsuddannelser.
 - Vi hører dog også, at nogle af de unge er meget passionerede omkring deres valg af erhvervsuddannelse (f.eks. en stærk drøm om at blive mekaniker eller SOSU-assistent). Her er erhvervsuddannelsen deres førsteprioritet, men hvor de har oplevet at skulle forsvare deres valg overfor deres omgivelser.
 - Fælles for de unge er, at de oplever, at erhvervsuddannelsen har lavere rang i uddannelsessystemet end f.eks. STX og HHX.
-

Indsigt 1

"Folk har været meget sådan, at erhvervsuddannelsen er bare sådan noget taber-noget... rigtig mange er sådan: man skal da lige have gymnasiet inden"

**Sandra, stoppet på
erhvervsuddannelse**

"Jeg har altid gerne ville lære noget. Men da man ikke kunne få den opmærksomhed af lærerne, så tænkte man, at man måtte få den på en anden måde. Dårlig opmærksomhed er også opmærksomhed. Det blev det til. Det var ikke fordi, jeg synes det var sjovt at være klassens klovn"

Sisse, EUX

"Igennem min barndom har jeg bare fået at vide, at jeg var dum, at jeg ikke kunne ting, og at jeg aldrig nogensinde ville få en uddannelse, blive student eller få et ordentlig job"

Daniel, EUD

"Jeg troede som ordblind, at jeg ikke kunne klare et gymnasium. Og så så jeg, at min eneste mulighed var at tage en erhvervsuddannelse"

**Laura,
Stoppet på erhvervsuddannelse**

DET BETYDER AT

Allerede i valget af erhvervsuddannelsen ligger der en barriere for gennemførelse, fordi det for nogle er truffet ud fra dårlige erfaringer med ordblindhed og en misforstået opfattelse af erhvervsuddannelsen – og derfor ikke altid er det rette for den unge.

Vi opfordrer derfor en til en debat om:

1. Hvordan vi gør op med:
 - De unges følelse af at være dumme?
 - Narrativet om, at erhvervsuddannelsen er af lavere rang?
 2. Hvordan vi støtter de unge i at træffe et valg om uddannelse, der er drevet af lyst, motivation og et reelt billede af erhvervsuddannelsen?
-

INDSIGT 2

**DE UNGE MØDER EN BRAT OVERGANG TIL
VOKSENLIVET PÅ ERHVERVSSKOLEN – HER ER
ORDBLINDHEDEN EN EKSTRA UDFORDRING**

DE UNGE MØDER EN BRAT OVERGANG TIL VOKSENLIVET PÅ ERHVERVSSKOLEN – HER ER ORDBLINDHEDEN EN EKSTRA UDFORDRING

- Erhvervsskolen markerer for mange af de unge muligheden for en ny start både fagligt og socialt. De oplever at kunne indtage en ny social rolle i klassen, de møder andre med samme interesser, og de bliver en del af et fagmiljø, hvor deres kompetencer og interesser bringes i spil. F.eks. beskriver flere, at de pludselig føler sig dygtige og er stolte over, hvad de laver.
- De unge er (ligesom andre unge på erhvervsuddannelsen) unge mennesker på vej ud i livet. De er i gang med at løsrive sig fra deres forældre og finde sig selv – hvor emner som venner, kærester og fester fylder og optager dem. Men erhvervsskolen er også en brat og til tider overvældende overgang til voksenlivet for de unge. De skal "finde deres plads", tage ansvar for deres uddannelse, vælge deres vej i uddannelsen, gennem skiftende forløb og de skal ud i praktik og indgå i hverdagen på en voksenarbejdsplads (med ældre kollegaer, til tider en hård tone, og levere et reelt stykke arbejde).
- I denne overgang bliver ordblindheden en ekstra udfordring for flere af den unge – både fagligt og socialt:
 - Fagligt er det boglige format fortsat til stede på erhvervsuddannelsen (for nogle kommer det som en ubehagelig overraskelse), de skal have styr på deres hjælpemidler, lære at bruge dem, få dem inkorporeret i deres uddannelse (både i undervisningen og i praktikken) og ofte bruge mere tid end deres venner på lektier
 - Socialt udfordrer erhvervsuddannelsens skift mellem forskellige skole- og praktikforløb de unge, hvor deres tanker og overvejelser i høj grad går på, om de skal fortælle, at de er ordblinde, og hvad de andre evt. herefter vil tænke om dem.
- Hver af disse udfordringer – eller dem alle i kombination – kan spænde ben for de unge undervejs på erhvervsuddannelsen.
- "En allieret" (en anden ung med ordblindhed, en klassekammerat eller voksenstøtte) som kan støtte den unge, som man kan betro sig til og/eller spare med, kan her være afgørende for de unges trivsel, og for at de kommer igennem uddannelsen (det er oftest ikke mor/far).

"Jeg droppede ud, da der var 12 uger tilbage, tror jeg. Det var bare for svært. Jeg kunne ikke være i, at jeg ikke havde nogen at snakke med, og jeg kunne faktisk mærke, at det var et stort spring for mig. For jeg har haft lidt svært med at erkende, at jeg var ved at blive voksen. At jeg skulle vælge en uddannelsesvej ret tidligt"

Laura, Stoppet på en erhvervsuddannelse

"Du skal bare have mere hjælp (som ordblind)... Og gide at bruge de der måske 8 timer mere om ugen på at skulle sidde og lave lektier... Som godt kan være rigtig svært at bruge sin tid på, når alle de andre har lavet deres lektier og sidder og hygger sig. Og så sidder du stadigvæk og laver de samme lektier"

Kirstine, EUX

"Når du står og skal drive en ko, så skal du ikke tænke på, om du skal læse eller skrive rigtigt. Du skal bare vide, hvad du skal gøre rigtigt... Det er rart at gå i marken, og ikke skulle tænke på en bog, eller en blyant eller et stykke papir... Du skal ikke tænke på ord. Det, synes jeg, er rart"

Sarah, Stoppet på en erhvervsuddannelse

"Det er meget rart, at man ikke er ene om at være ordblind. At der ligesom er nogle flere i klassen, så man ikke bare sidder med det for sig selv"

Troels, EUD

"Hvis du er ordblind, du starter på en frisk, men er du ordblind, så er du også ordblind, når du starter på erhvervsskolen"

Charlotte, kvalitetschef

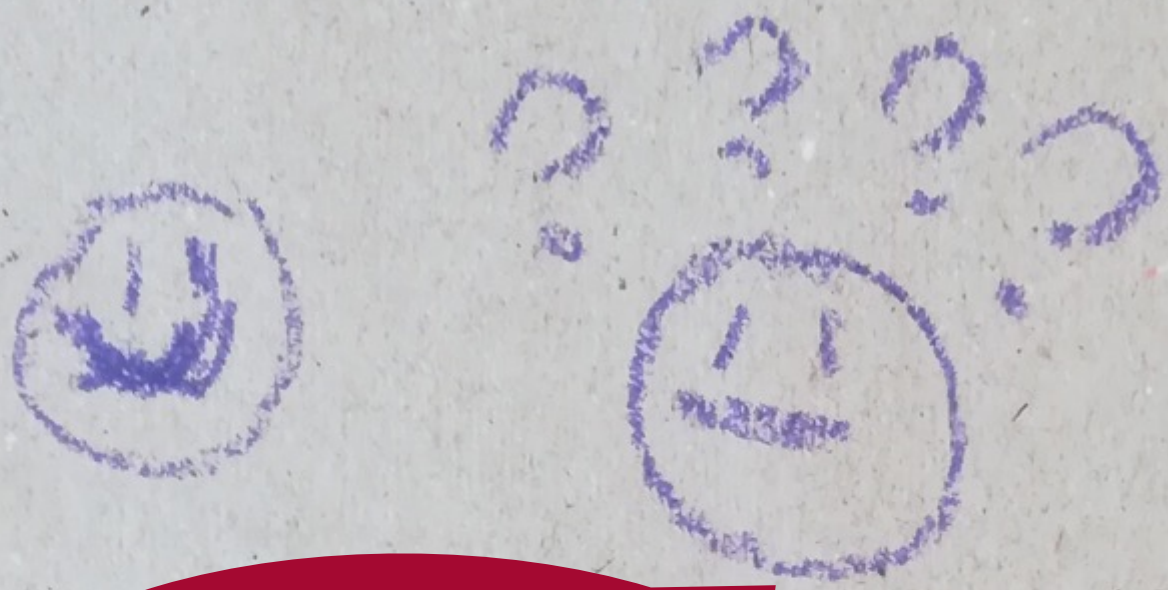
"Jeg var mega nervøs for at starte. Virkelig. Det med at hvis nu de allerede kender hinanden. Øøj det kunne jeg slet ikke. Hvis nu de alle sammen kendte hinanden på forhånd og alle sammen talte mega godt sammen, og jeg så følte mig udenfor. Jeg er meget tryghedsperson. Jeg kan godt lide tryghed og gode rammer. ... så har jeg tegnet nogle lyse farver, for jeg glædede mig til at starte. Det var jo også et helt nyt kapitel, og man kan starte forfra"

Signe, EUX

"Det er mig, der tænker: alt er nyt her. Jeg kendte jo ikke nogen. Så jeg var meget sådan, ikke ensom, men jeg skulle ud og lære nogen at kende, og jeg blev nødt til at være med til ting, for at lære nogen at kende. Alle spørgsmålstegn er sådan 'nyt, nyt nyt'... Men det er bedre lektier, noget man faktisk godt gider ift. at sidde og lave fysik eller matematik"

Sigrid, EUD

DET BETYDER AT

For nogle af de unge bliver kombinationen af udfordringer *for* svær at håndtere – og på den måde kan ordblindheden og dens faglige og sociale følgevirkninger være en barriere ift. at komme godt 'på plads' og gennemføre erhvervsuddannelsen.

Vi opfordrer derfor til en debat om:

- Hvordan vi støtter de unge bedst muligt både fagligt og socialt i skiftet til erhvervsuddannelsen, f.eks. ved at:
 1. Have for øje at de unge får en allieret – enten en anden ung, en faglærer eller vejleder?
 2. Være opmærksom på skift mellem skole- og praktikforløb, og hvordan de unge skal håndtere f.eks. hjælpemidler og at få sagt, at de er ordblinde?
-

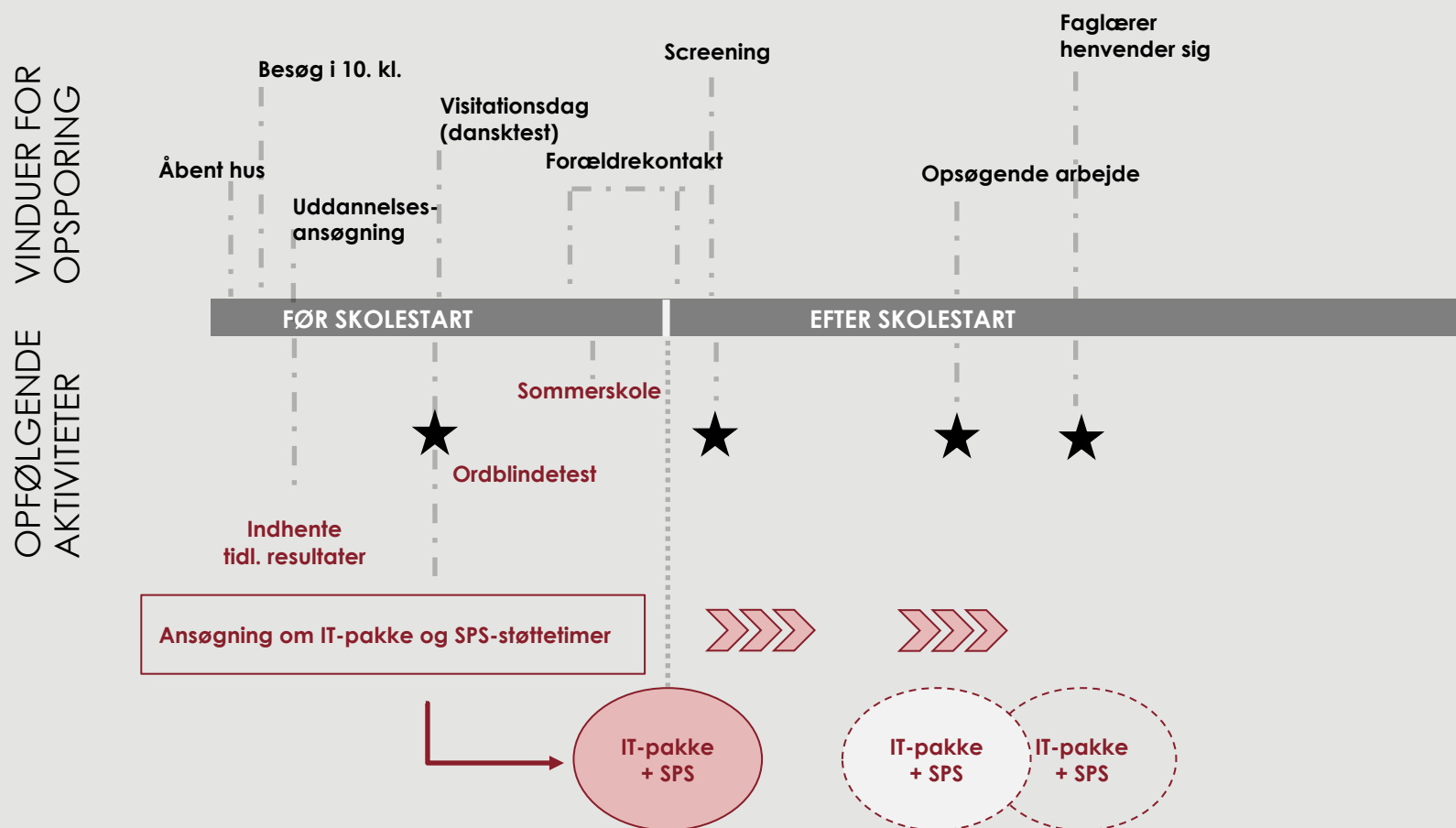
INDSIGT 3

**EN POSITIV ORDBLINDETEST UDLØSER STØTTE
OG AFKLARING, MEN ET VIRVAR AF NYE,
SVÆRE FØLELSER OPSTÅR**

EN POSITIV ORDBLINDETTEST UDLØSER STØTTE OG AFKLARING, MEN ET VIRVAR AF NYE, SVÆRE FØLELSER OPSTÅR

-
- En positiv ordblindetest medfører ofte både ifølge fagpersoner, forældre og de unge selv en afklaring for de unge (og for forældrene): en lettelse, brikker falder på plads og fortidens udfordringer giver pludselig mening.
 - Men flere af de unge har også oplevet frustrationer i forbindelse med testen – enten over at testen er blevet taget gentagne gange og i nogle tilfælde skal gentages på erhvervsskolen – mens andre oplever en frustration over, at de er blevet testet sent, og at afklaringen dermed kommer sent i deres skoletid (12 ud af de 24 unge er testet i udskoling eller senere).
 - For fagpersonerne er ordblindetesten i høj grad en funktionel aktivitet – en test som skal tages for at evt. støtte kan udløses. Her er det primære formål at få afklaret om eleven er ordblind og derefter starte ansøgningsprocessen om SPS-støttetimer og IT-pakke.
 - Vi hører, at der er stor forskel fra skole til skole ift., hvordan opsporingen af elever med ordblindhed foregår, og hvordan støtten gives. Her peger fagpersoner på en stor variation i ledelsens fokus og opbakning ift. at afsætte ressourcer og arbejde systematisk med elever med ordblindhed. På nogle skoler er der opbakning fra ledelsens side og en forståelse af, hvad en indsats ift. ordblindhed (og nogle gange mere bredt ift. læse-skrivevanskeligheder) gør ift. gennemførelse og trivsel blandt eleverne. Andre steder oplever fagpersonerne at skulle kæmpe for ressourcer og anerkendelse af områdets vigtighed.
 - Fagpersonerne fremhæver ifm. med ordblindetesten en særlig problematik ift. gråzone-elever – de elever som tager ordblindetesten men falder i 'gul zone'. Det er elever, som har læse- og skrivevanskeligheder, men som ikke er berettiget IT-pakke og SPS-støtte, og derfor ikke kan tilbydes hjælp.
-

TIDLIG OPSPORING GIVER MULIGHED FOR AT TILBYDE DE UNGE IT-PAKKE OG SPS-STØTTETIMER FRA SKOLESTART

Modellen viser de forskellige vinduer for opsporing af unge med ordblindhed på erhvervsuddannelser – som vi hører om på tværs af de forskellige erhvervsskoler – samt de efterfølgende aktiviteter der igangsættes.

EN POSITIV ORDBLINDETEST UDLØSER STØTTE OG AFKLARING, MEN ET VIRVAR AF NYE, SVÆRE FØLELSER OPSTÅR

-
- Både de unge, fagpersonerne og forældrene oplever, at IT-pakken og SPS-støttetimer støtter de unge og gør en stor forskel i deres dagligdag. Det styrker muligheden for at gennemføre uddannelsen, og derfor beskriver de også, hvor vigtigt det er at få støtten tidligt – så de unge står så stærkt som muligt fra start.
 - Her kan erhvervsuddannelsens opbygning med korte forløb og skift mellem skole og praktik være en ekstra udfordring, da tiden til opsporing og opfølgning er knap.
 - Udover afklaring og lettelse medfører det positive testresultatet også et virvar af svære følelser for de unge. Det kan f.eks. være tvivl og spørgsmål som følgende:
 - "Hvad betyder det at være ordblind?"
 - "Hvem er jeg?"
 - "Jeg er ikke som alle de andre"
 - "Okay, jeg er ordblind, men hvad så?"
 - Men de unges erfaringer viser, at bevilling af IT-pakker ikke er nok i sig selv – de unge skal blive fortrolige med dem, og de skal bringes i spil i uddannelsen, for at det reelt er en hjælp.
 - De unge har derudover ofte behov for støtte til at komme overens med og lære at håndtere deres ordblindhed. Det er en personlig proces, og det er meget forskelligt, hvor langt de unge er kommet i processen, når de er på erhvervsuddannelsen: Nogle har først lige fået at vide, at de er ordblinde og er ved at finde ud af, hvad det betyder, og hvordan de skal forholde sig til det. Mens andre har accepteret ordblindheden og fundet ud af, hvordan de skal leve med den. Her hører vi, at særligt de elever, som har været på ordblindeefterskole, har fået støtte til at komme overens med og lære at håndtere deres ordblindhed.
-

ORDBLINDE- OG IT-KONFERENCEN

Comput
Not

"Jeg tror, det er det der med, jeg ved ikke engang selv, hvad det indebærer, så hvordan skal jeg sige til folk: jeg er det her, og det her [...] jeg følte i starten, det var meget svært at sige til folk, for jeg følte, det var et tabu: ej, nu ser folk mig bare som et dumt barn, der ikke kan finde ud af noget."

Fie, EUX

Elever med støttebehov

"Det handler ikke kun om ordblindhed. Det handler ikke kun om bare at læse og stave. Men det handler om alle de følgeting, der følger med, om alle de følelser, der følger med"

**Jesper Sehested,
ordblind, forfatter, foredragsholder og mentor**

Tips og tricks til den skarpe opgave

tilbud fra biblioteket
anmeldelserne

"Det hjælper jo ikke kun at udlevere en computer med et program, det skal altså også bruges. Det er et redskab, og der skal man lære en teknik"

**Finn,
Læsevejleder**

DET BETYDER AT

Det er afgørende, at de unge får støtte fra skolestart på erhvervsuddannelsen, og at SPS-støttetimer og IT-pakker aktivt bringes i spil. Ordblindheden er et vilkår, som de unge skal lære at håndtere – og her har de unge brug for praktisk og faglig støtte, og støtte ift. håndtering af den personlige proces de gennemgår.

Vi opfordrer derfor til en debat om:

- Hvordan vi støtter de unge med:
 1. At sikre en god overgang til erhvervsuddannelsen, hvor hjælpemidler er klar fra start?
 2. Deres personlige proces ift. accept af ordblindheden?
 3. At hjælpemidler og støtte udnyttes og bruges bedst muligt?
-

INDSIGT 4

**DER SKER ET GENNEMBRUD, NÅR DE UNGE
PRÆSENTERES FOR INDIVIDUELLE
STRATEGIER, MESTRER EGEN LÆRING OG
RAMMERNE ER DE RETTE**

DER SKER ET GENNEMBRUD, NÅR DE UNGE PRÆSENTERES FOR INDIVIDUELLE STRATEGIER, MESTRER EGEN LÆRING OG RAMMERNE ER DE RETTE

-
- Fagpersoner, forældre og de unge selv fortæller, at hjernen lærer anderledes hos de ordblinde. De oplever, at ordblindhed kan gøre sig gældende på meget forskellige måder og flere af de unge har udviklet forskellige strategier (bevidst eller ubevidst) for, hvordan de bedst muligt tilegner sig ny viden og nye færdigheder. F.eks. ved at bruge telefonen til at læse højt eller slå ord op, lytte til lydbøger, se tutorials på youtube eller lærer engelsk via computerspil.
 - Men flere af de unge oplever ikke altid, at deres strategier "tæller" som læring, eller at deres strategier eller hjælpemidler er holdbare i undervisningen, da det ikke er muligt at bruge dem (f.eks. pga. tidspres, når undervisningen foregår via noter på tavlen, eller når der udleveres gamle kopiark).
 - Andre af de unge, har endnu ikke fundet frem til eller er blevet præsenteret for alternative måder at tilegne sig viden på. Disse unge er særligt udfordrede, og oplever igen at være sat tilbage og hægtet af undervisningen.
-

UHENSIGTSMÆSSIGE RAMMER FOR INDLÆRING KAN GØRE DEN DAGLIGE SKOLEGANG SVÆR FOR DE UNGE

Uhensigtsmæssige rammer for indlæring

At være i nye grupper fra gang til gang i undervisningen
At få 'her og nu-opgaver' (f.eks. at have 10 min til at læse en opgave)
At skulle læse op for klassen
At alle noter skrives på tavlen
At få analogt materiale (f.eks. gamle print som ikke kan scannes)
At mangle sine hjælpemidler (enten er de udleveret eller at de ikke tages i brug eks. i praktikken)
At få IT-hjælpemidler, men ingen hjælp til brug
At blive 'taget ud af klassen'

"Det er tit sådan en gammel tekst, hun har fundet, fra da hun gik på seminariet og læste, som der er indscannet femten gange, og det er ikke altid at CD ORD kan scanne den tekst ind. Og mange gange skal vi selv søge på Nota for at finde tingene, og det er så også bare et kvarter, vi mister der"

Anders, EUX

"De husker simpelthen ordbilleder og ordkonstellationer, så de skal hele tiden søge i deres hukommelse, og derfor så bliver de totalt trætte... De overbelaster deres hukommelse... og de læser, og de læser, og de bruger alt energien på afkodningen... Så rigtig mange ordblinde skal måske læse det tre gange, før forståelsen kommer. Og så sidder man i samfunds-fag, og læreren siger: I får lige 10 minutter til at skimme teksten, og så skal I arbejde i grupper"

**Marianne,
SPS-vejleder**

"Hvis man skal så skal kæmpe med lærere, som heller ikke kan forstå det... At lærerne ikke er blevet ordentligt oplyst om; 'hvad er ordblindhed, og hvordan kan man hjælpe eleverne'."

Line, Nota

DER SKER ET GENNEMBRUD, NÅR DE UNGE PRÆSENTERES FOR INDIVIDUELLE STRATEGIER, MESTRER EGEN LÆRING OG RAMMERNE ER DE RETTE

-
- Der sker særligt et gennembrud for de unge, når de oplever, at de får hjælp til, hvordan netop de lærer bedst muligt, og når strategierne kan overføres til deres undervisning og uddannelse.
 - Her oplever de unge, at kunne deltage aktivt, at bidrage positivt til og i undervisningen, og at de er en del af undervisningen på lige fod med de andre elever. Her fremhæves det som særligt givende, når der f.eks. i undervisningen bruges mere visuel og digital formidling, og når underviseren tager sig tid til at gentage og forklare på forskellige måder og viser forståelse for den unges behov. Det kan f.eks. være at få udleveret læselektier tre dage før, ikke at blive bedt om at læse højt og at gruppearbejde foregår i faste, trygge grupper.
 - De unge oplever både gennembruddet ift. deres faglige formåen – de kan pludselig tage læringen ind og følge med i undervisningen – og ift. dem selv, hvor de får større selvtillid og tro på egne evner.
-

NÅR DE UNGE OPLEVER DE RETTE RAMMER FOR UNDERVISNING OG FORBEREDELSE KAN DE VÆRE MED OG TRIVES I DAGLIGDAGEN

Gode rammer for indlæring
At føle sig tryk blandt lærere og elever
At have faste grupper
At have ekstra tid til forberedelse og opgaver
At lærer læser højt, f.eks. opgaver og tekststykker
At føle sig set, hørt og forstået
At opgaver og pointer bliver gentaget
At der er tid til ekstra forklaring og evt. omformulering
At læreren overfører teori til praksis og 'virkelige' eksempler
At visuel formidling, tutorials, computerspil inddrages i undervisningen
At få materiale digitalt
At have en allieret / tillidsperson
At være en del af et funktionelt ordblindesællesskab
At have adgang til individuel tilrettelagt hjælp
At SPS-vejlederen er med i undervisningen – og tilgængelig for alle

"Den måde vi skal sidde og læse i tømmerbøgerne f.eks., der er det tit, at det er meget kringlet sætninger, så hvis jeg forsøger selv, at sidde og læse det, så kan jeg ikke huske, hvad der står to linjer længere oppe. Så er det rarere for mig, at få det læst op i ørene, for så giver det bedre mening... Det er faktisk mine briller til at læse"

Linea, EUX

"Det der er afgørende for alle ordblinde, lige meget hvor vi er i SPS-systemet, det er at blive mødt af nogle mennesker, der har kendskab til de redskaber, man skal bruge og til den støtte, man skal have og har tid til at gi' den"

**SPS-enheden, Styrelsen for
Undervisning og Kvalitet**

"Det der med, at han tager hensyn til at jeg er ordblind. At han gentager sig selv. I dag har han nok gentaget sig selv fire gange, for at jeg kunne skrive noter til det"

Michelle, EUX

DET BETYDER AT

Hvis gennembruddet ikke sker, oplever mange af de unge at kæmpe med for meget og kulminationen af udfordringer (fagligt, personligt og/eller socialt) kan betyde, at de stopper på erhvervsuddannelsen.

Vi opfordrer derfor til en debat om:

- Hvordan vi bidrager til de unges gennembrud ift. læring, f.eks. ved at:
 1. Skabe de gode rammer for de unge i undervisningen (f.eks. sikre forberedelsestid, formater etc.)?
 2. Støtte de unge i at finde strategier, som fungerer for dem?
-

OPSUMMERING

OPSUMMERING AF INDSIGTER OG OPLÆG TIL DEBAT

Opsummering af undersøgelsens indsigter

Indsigt 1: De unge har følt sig dumme og ikke skolestærke – en følelse der præger deres uddannelsesvalg

Indsigt 2: De unge møder en brat overgang til voksenlivet på erhvervsskolen – her er ordblindheden en ekstra udfordring

Indsigt 3: En positiv ordblindetest udløser støtte og afklaring, men et virvar af nye, svære følelser opstår

Indsigt 4: Der sker et gennembrud, når de unge præsenteres for individuelle strategier, mestrer egen læring og rammerne er de rette

Oplæg til debat og refleksion

Med udgangspunkt i undersøgelsen vil vi opfordre til en debat om følgende temaer og spørgsmål:

- Hvordan kan vi sikre, at de unge vælger uddannelse ud fra lyst, motivation og en reel forståelse af, hvad erhvervsuddannelsen er?
- Hvordan kan vi sikre, at de unge hjælpes godt fra start (fagligt og socialt)?
- Hvordan kan vi sikre, at rammerne for undervisningen er de rette, og at de unge finder frem til deres egne strategier?

ETIK OG RETTIGHEDER

ETIK OG RETTIGHEDER

Alle elever, forældre og fagpersoner i denne rapport er repræsenteret under pseudonym – interessenter er repræsenteret med eget navn og titel.

Alle informanter i undersøgelsen har underskrevet en samtykkeerklæring, der sikrer deres informerede samtykke til at deltage i undersøgelsen, herunder at Maple må anvende interviewdata, billeder og video i analysearbejdet.

Alle informanter, som fremgår i denne rapport, har ydermere givet deres samtykke til, at Maple må videreformidle de udvalgte citater og det visuelle materiale eksternt.
